TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Cơ hội và thách thức khi tham gia chuỗi giá trị toàn cầu của doanh nghiệp

19:14 14/04/2026

Trong bối cảnh thương mại toàn cầu đang tái cấu trúc mạnh mẽ bởi căng thẳng địa chính trị, xu hướng dịch chuyển chuỗi cung ứng và yêu cầu ngày càng cao về phát triển bền vững, doanh nghiệp Việt Nam đứng trước thời điểm đặc biệt. Đây vừa là "cửa sổ cơ hội" để tham gia sâu hơn vào chuỗi giá trị toàn cầu, vừa là giai đoạn buộc doanh nghiệp phải thay đổi nếu không muốn bị tụt lại phía sau.

Những năm gần đây, nhiều tập đoàn đa quốc gia đã chuyển hướng đa dạng hóa nguồn cung, giảm phụ thuộc vào một vài thị trường truyền thống. Việt Nam nhờ lợi thế về vị trí địa lý, ổn định chính trị, chi phí sản xuất cạnh tranh và mạng lưới hiệp định thương mại tự do rộng lớn đang nổi lên như một điểm đến hấp dẫn trong chiến lược tái cấu trúc chuỗi cung ứng toàn cầu.

Cơ hội rộng mở từ làn sóng dịch chuyển chuỗi cung ứng

Một trong những cơ hội lớn nhất đối với doanh nghiệp Việt Nam đến từ xu hướng các tập đoàn quốc tế tăng tỷ lệ thu mua tại chỗ. Nhiều doanh nghiệp nước ngoài, đặc biệt là doanh nghiệp Nhật Bản, đang có kế hoạch mở rộng mạng lưới cung ứng ngay tại Việt Nam thay vì tiếp tục phụ thuộc vào chuỗi cung ứng xuyên biên giới.

Điều này mở ra cơ hội cho doanh nghiệp nội địa trở thành nhà cung cấp nguyên vật liệu, linh kiện, dịch vụ logistics, thương mại và các khâu hỗ trợ sản xuất. Không chỉ các doanh nghiệp lớn, ngay cả doanh nghiệp nhỏ và vừa cũng có cơ hội tham gia nếu đáp ứng được yêu cầu về chất lượng, tiến độ và quản trị.

Đáng chú ý, Việt Nam không còn chỉ được nhìn nhận là nơi lắp ráp hay gia công với chi phí thấp. Các nhà đầu tư quốc tế ngày càng coi Việt Nam là một trung tâm sản xuất và tiêu thụ quan trọng trong khu vực. Điều đó tạo điều kiện để doanh nghiệp Việt tham gia sâu hơn vào các khâu có giá trị gia tăng cao như nghiên cứu, thiết kế, phát triển sản phẩm, hậu cần và phân phối.

Bên cạnh đó, việc Việt Nam tham gia hàng loạt hiệp định thương mại tự do thế hệ mới như CPTPP, EVFTA hay RCEP đang giúp doanh nghiệp mở rộng thị trường, giảm thuế quan và dễ dàng tiếp cận mạng lưới khách hàng quốc tế. Trong bối cảnh nhiều nền kinh tế lớn gia tăng bảo hộ thương mại, các FTA trở thành lợi thế đặc biệt quan trọng để doanh nghiệp Việt tham gia sâu vào chuỗi cung ứng khu vực và toàn cầu.

Việt Nam được đánh giá là một trong những điểm đến hấp dẫn của các tập đoàn đa quốc gia nhờ lợi thế về vị trí địa kinh tế, chi phí sản xuất cạnh tranh và môi trường chính trị ổn định. Ảnh minh hoạ

Thách thức lớn về vị trí trong chuỗi giá trị

Dù có nhiều cơ hội, phần lớn doanh nghiệp Việt Nam hiện vẫn chỉ tham gia vào những công đoạn có giá trị gia tăng thấp như gia công, lắp ráp hoặc cung cấp lao động giá rẻ. Rất ít doanh nghiệp có thể tham gia vào các khâu mang lại lợi nhuận cao như thiết kế, sở hữu công nghệ, xây dựng thương hiệu hay kiểm soát mạng lưới phân phối.

Điểm yếu lớn nhất của doanh nghiệp Việt là năng lực công nghệ và quản trị còn hạn chế. Nhiều doanh nghiệp chưa đáp ứng được yêu cầu về chất lượng, tính ổn định và khả năng giao hàng đúng hạn – những tiêu chí quan trọng khi tham gia chuỗi cung ứng của các tập đoàn đa quốc gia.

Không ít doanh nghiệp vẫn sản xuất theo phương thức thủ công, phụ thuộc vào máy móc cũ, thiếu tiêu chuẩn quốc tế và chưa đầu tư bài bản cho chuyển đổi

số. Trong khi đó, các đối tác toàn cầu ngày càng yêu cầu doanh nghiệp phải có hệ thống quản trị minh bạch, quản lý chất lượng chặt chẽ, dữ liệu đồng bộ và khả năng truy xuất toàn bộ quy trình sản xuất.

Một thách thức khác là sự phụ thuộc quá lớn vào nguyên liệu nhập khẩu. Trong nhiều ngành như điện tử, dệt may, da giày hay cơ khí, tỷ lệ nội địa hóa vẫn thấp. Doanh nghiệp trong nước chủ yếu nhập khẩu linh kiện, nguyên vật liệu rồi thực hiện công đoạn lắp ráp. Điều này khiến giá trị gia tăng tạo ra không cao, đồng thời doanh nghiệp dễ bị tổn thương khi chuỗi cung ứng toàn cầu đứt gãy.

Áp lực mới từ các tiêu chuẩn xanh và cạnh tranh quốc tế

Nếu trước đây, doanh nghiệp chỉ cần cạnh tranh bằng giá, thì hiện nay cuộc chơi đã thay đổi. Các tập đoàn đa quốc gia và nhiều thị trường lớn như châu Âu, Mỹ, Nhật Bản ngày càng đặt ra yêu cầu cao về phát thải carbon, lao động, môi trường và trách nhiệm xã hội.

Đây là thách thức không nhỏ đối với doanh nghiệp Việt Nam, đặc biệt là doanh nghiệp nhỏ và vừa, bởi chi phí đầu tư cho công nghệ xanh, hệ thống quản trị và chứng nhận quốc tế là rất lớn. Trong khi đó, khả năng tiếp cận vốn của nhiều doanh nghiệp vẫn còn hạn chế.

Bên cạnh áp lực tiêu chuẩn, doanh nghiệp Việt còn phải cạnh tranh gay gắt với các đối thủ trong khu vực như Trung Quốc, Thái Lan, Malaysia hay Indonesia. Nhiều doanh nghiệp nước ngoài có lợi thế vượt trội về công nghệ, quy mô, thương hiệu và năng suất lao động. Nếu không cải thiện nhanh năng lực cạnh tranh, doanh nghiệp Việt rất dễ tiếp tục bị đẩy xuống vị trí thấp nhất trong chuỗi giá trị.

Mặc dù còn nhiều thách thức, nhiều chuyên gia cho rằng, giai đoạn hiện nay đang mở ra một “cửa sổ cơ hội hiếm có” để các doanh nghiệp nâng cấp vị thế trong chuỗi giá trị toàn cầu. Ảnh minh hoạ

Làm gì để doanh nghiệp Việt lên nấc thang cao hơn?

Để tận dụng cơ hội và vượt qua thách thức, doanh nghiệp Việt Nam cần thay đổi tư duy phát triển. Thay vì chỉ tìm cách tham gia bằng mọi giá, doanh nghiệp cần hướng đến mục tiêu tham gia ở những khâu có giá trị gia tăng cao hơn.

Trước hết, doanh nghiệp phải đầu tư mạnh cho công nghệ, chuyển đổi số và tự động hóa. Chỉ khi nâng cao năng suất, kiểm soát chất lượng và giảm chi phí, doanh nghiệp mới có thể đáp ứng yêu cầu của các tập đoàn quốc tế.

Thứ hai, cần phát triển công nghiệp hỗ trợ và tăng tỷ lệ nội địa hóa. Việc hình thành mạng lưới doanh nghiệp cung ứng trong nước không chỉ giúp giảm phụ thuộc vào nhập khẩu mà còn giúp doanh nghiệp giữ lại nhiều giá trị hơn trong chuỗi sản xuất.

Thứ ba, doanh nghiệp phải chú trọng đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao. Trong bối cảnh cạnh tranh bằng công nghệ và đổi mới sáng tạo, lao động có kỹ năng, tư duy quản trị và khả năng thích ứng sẽ là yếu tố quyết định.

Về phía Nhà nước, cần tiếp tục hoàn thiện thể chế, hỗ trợ doanh nghiệp tiếp cận vốn, đất đai, khoa học công nghệ và nhân lực. Đồng thời, cần có chính sách mạnh mẽ hơn để thúc đẩy liên kết giữa doanh nghiệp FDI với doanh nghiệp trong nước, tránh tình trạng “hai nền kinh tế trong một quốc gia” kéo dài nhiều năm qua.

Tham gia chuỗi giá trị toàn cầu không còn là lựa chọn, mà đã trở thành con đường bắt buộc đối với doanh nghiệp Việt Nam trong thời kỳ hội nhập. Cơ hội đang rất lớn khi các tập đoàn quốc tế đẩy mạnh tìm kiếm nhà cung ứng mới, còn Việt Nam ngày càng có vị thế cao hơn trong bản đồ sản xuất khu vực.

Tuy nhiên, cơ hội sẽ không tự biến thành kết quả nếu doanh nghiệp vẫn duy trì cách làm cũ, phụ thuộc vào lao động giá rẻ và gia công đơn giản. Muốn bước lên nấc thang cao hơn trong chuỗi giá trị toàn cầu, doanh nghiệp Việt phải đầu tư cho công nghệ, đổi mới sáng tạo, phát triển xanh và nâng cao năng lực quản trị.

Hà Trần